

Specialist bij
ongewenste zwangerschap
en afstammingsvragen

LATAR 2020

De Landelijke Afstand Ter Adoptie Registratie

De Landelijke Afstand Ter Adoptie Registratie 2020

Den Bosch: November 2021

Auteurs: Astrid Werdmuller, Annick van Brouwershaven en Sophie Bolt

© 2021 Fiom

www.fiom.nl

Voorwoord

Onbedoelde zwangerschap is van alle tijden en kan iedereen overkomen, ongeacht opleidingsniveau, relatiestatus, achtergrond en leeftijd. In Nederland krijgt 1 op de 5 vrouwen in haar leven te maken met een onbedoelde zwangerschap. Een onbedoeld zwangere vrouw komt voor een lastige keuze te staan over de zwangerschap. Indien zelf zorgen of abortus niet wenselijk of niet mogelijk is, kan zij kiezen voor afstand ter adoptie of pleegplaatsing.

Per jaar zijn er in Nederland ongeveer 60 onbedoeld zwangere vrouwen die afstand ter adoptie overwegen. Fiom zet zich ervoor in dat deze vrouwen een weloverwogen keuze kunnen maken zonder dwang of drang. Fiom begeleidt deze vrouwen volgens het protocol 'Afstand ter adoptie' in samenwerking met de Raad van de Kinderbescherming. Om de begeleiding goed af te stemmen op de behoefte en wensen van onbedoeld zwangere vrouwen, is het belangrijk om zicht te hebben op de groep vrouwen die afstand ter adoptie overweegt.

In 2015 is Fiom gestart met de Landelijke Afstand Ter Adoptie Registratie (LATAR). De LATAR biedt informatie over leeftijd, achtergrond, leefsituatie en het verloop van het keuzeprocess bij het voornemen afstand ter adoptie. Deze inzichten worden gebruikt om de praktijk van begeleiding te verbeteren waar nodig en om verdiepend onderzoek te doen om kennishiaten te dichten.

Voor u ligt de LATAR 2020 met daarin de informatie over onbedoelde zwangerschap en de keuzetrajecten rondom afstand ter adoptie in 2020. Aanvullend op deze jaarlijkse uitgave, zullen de opbrengsten van 2020 worden meegenomen in de speciale uitgave van 5 jaar LATAR 2016-2020, welke begin 2021 zal verschijnen. De LATAR bevat veel informatie, welke niet allemaal in deze jaarlijkse uitgave kan worden meegenomen. Indien u nog specifieke vragen heeft over de LATAR 2020, nodigen wij u van harte uit om contact met Fiom op te nemen.

Tot slot danken wij Fiom Amsterdam, Fiom Utrecht, Siriz, de Raad voor de Kinderbescherming en Beschermd Wieg voor het aanleveren van informatie waarmee we deze landelijke registratie mogelijk kunnen maken.

Eline Dalmijn
Manager Programma Ongewenste Zwangerschap

Inhoudsopgave

Samenvatting	5
Inleiding.....	7
1.1 Wat is een voornemen tot afstand ter adoptie?.....	7
1.3 Methoden.....	8
1.4 Limitaties onderzoek	9
Resultaten	10
2.1 Cijfers voornemens afstand ter adoptie.....	10
2.1.1 Toch geen afstand ter adoptie	11
2.2 Sociaal-demografische kenmerken	12
2.2.1 Leeftijd.....	12
2.2.3 Burgerlijke staat en woonsituatie	14
2.2.4 Religie	15
2.2.5 Eerdere kinderen.....	15
2.3 Omstandigheden en motieven.....	16
2.3.1 Geheimhouding.....	17
2.3.2 Stadium zwangerschap bij ontdekking en bij aanmelding	18
2.3.3 Te laat voor een zwangerschapsafbreking	19
2.3.4 Stadium zwangerschap bij aanmelding.....	19
2.4 Wat is bekend over de biologische vader van het kind?.....	20
2.4.1 Betrokkenheid van de biologische vader	20
Referenties.....	22
Bijlagen.....	23

Samenvatting

In de LATAR 2020 staan gegevens over de onbedoeld zwangere vrouwen die in 2020 afstand ter adoptie overwegen. De gegevens zijn aangeleverd door de begeleidende instanties. Naast het aantal vrouwen en de keuze die zij gemaakt hebben, bevat het rapport demografische kenmerken van de vrouwen, de omstandigheden en motieven van waaruit zij afstand overwegen of doen én informatie over de biologische vader van het kind.

Aantal vrouwen met een voornemen tot afstand ter adoptie en hun keuzes

In 2020 overwegen 77 vrouwen in Nederland hun kind af te staan ter adoptie. Een kwart van deze vrouwen kiest daadwerkelijk voor afstand ter adoptie (24.7%). De meerderheid van de vrouwen met het voornemen tot afstand ter adoptie ziet hier uiteindelijk van af: ruim de helft besluit toch zelf voor haar kind te gaan zorgen (59.7%) en iets minder dan één op de 10 kiest voor een (netwerk)pleegplaatsing (9.1%).

Cijfers afstand ter adoptie stabiel

In 2020 doen 19 vrouwen afstand ter adoptie. Sinds de jaren negentig lijkt het aantal vrouwen dat in Nederland besluit tot afstand ter adoptie zich te hebben gestabiliseerd tot gemiddeld 20 per jaar.

Gemiddelde leeftijd

De gemiddelde leeftijd van de vrouwen met een voornemen tot afstand in 2019 is 26 jaar. De gemiddelde leeftijd van vrouwen die in 2020 besluiten tot afstand ter adoptie is 29 jaar.

Afstand ter adoptie onder de 18 jaar

In 2020 hebben acht onbedoeld zwangere meisjes van onder de 18 jaar een voornemen tot afstand. Daarvan gaan vier meisjes zelf voor hun kind zorgen, kiest één meisje voor pleegplaatsing en drie voor afstand ter adoptie. De laatste drie zijn uitzonderingen aangezien de samenwerkingspartners rond het afstandsprotocol hebben afgesproken afstand ter adoptie in principe niet als keuze aan te bieden voor vrouwen onder de 18 jaar.

Migratieachtergrond

In 2020 hebben 38 vrouwen met een voornemen tot afstand ter adoptie een migratieachtergrond (49.4%, N=77). Van de 19 vrouwen die in 2020 besluiten tot afstand hebben zeven vrouwen een migratieachtergrond (36.8%).

De meerderheid is alleenstaand en ruim de helft woont zelfstandig

In 2020 is van de vrouwen die afstand ter adoptie overwegen het grootste deel alleenstaand (62.3%). Ruim de helft van de vrouwen die afstand overweegt woont zelfstandig (58.4%). Van de vrouwen die besluiten tot afstand ter adoptie is ruim de helft alleenstaand (52.6%) en woont het grootste deel zelfstandig (73.7%).

Religie speelt bij 1 op de 5 vrouwen een rol

Bij één op de vijf vrouwen met een voornemen tot afstand ter adoptie in 2020 speelt religie een rol bij hun besluit (22.1%). Voor de vrouwen die kiezen voor afstand ter adoptie speelt religie een rol bij één van de 19 vrouwen.

Stadium ontdekking en aanmelding zwangerschap

De meeste vrouwen die afstand ter adoptie overwegen ontdekken de zwangerschap als zij 20 weken of meer zwanger zijn (67.5%). Veel van hen zijn de abortusgrens gepasseerd. Minimaal¹ 18 van de vrouwen met een voornemen tot afstand ontdekken de zwangerschap als ze 30 weken of meer zwanger zijn (23.4%). Vijf vrouwen ontdekken de zwangerschap vlak voor of tijdens de bevalling (6.5%). Het laat ontdekken van de zwangerschap heeft als gevolg dat de vrouwen korter de tijd hebben om een beslissing te maken.

De late ontdekking heeft ook tot gevolg dat de zwangerschap vaak al ver gevorderd is als de vrouw wordt aangemeld bij de begeleidende instantie. Zo is 57.1% van de vrouwen aangemeld bij een zwangerschap van 30 weken of meer en meer dan een kwart tijdens of na de bevalling (27.3%). Door de late aanmelding is er vaak spoed geboden bij de begeleiding.

Omstandigheden en motieven

Net als in voorgaande jaren zijn in 2020 de redenen om afstand te doen divers. De vijf meest aangekruiste² redenen om te besluiten tot afstand ter adoptie zijn: de overtuiging dat het kind een beter leven heeft bij adoptieouders (100%), zichzelf niet in staat achten voor het kind te kunnen zorgen (73.7%), geen kinderwens (meer) hebben (73.7%), haar huidige manier van leven niet willen opgeven (68.4%) en geen band ervaren met het kind (63.2%).

Geheimhouding

Bij iets minder dan de helft van de voornemens tot afstand ter adoptie in 2020 speelt (gedeeltelijke) geheimhouding (42.9%) een rol. Belangrijke redenen voor geheimhouding zijn schaamte en angst voor verstoting en/of geweld.

Betrokkenheid biologische vader

Meer dan de helft van de biologische vaders is op de hoogte van het voornemen tot afstand ter adoptie (58.4%), bij de vrouwen die besluiten om afstand te doen is driekwart van de biologische vaders op de hoogte (73.7%). Ongeveer een derde van de biologische vaders is betrokken bij de besluitvormingsprocessen die leiden tot afstand ter adoptie (36.8%).

¹ 'Minimaal', omdat van een deel van de vrouwen (6.3%) niet bekend is wanneer ze de zwangerschap ontdekten.

² Door de hulpverlener bij wie de gegevens verzameld zijn.

Inleiding

Jaarlijks rapporteert Fiom als specialist op het gebied van onbedoelde zwangerschap over de voornemens afstand ter adoptie in Nederland in de LATAR, de Landelijke Afstand ter Adoptie Registratie. In de LATAR staat informatie over de onbedoeld zwangere vrouwen – en indien betrokken de biologische vaders – die afstand ter adoptie overwegen: demografische kenmerken, omstandigheden en motieven én tot welk besluit zij gekomen zijn. De gegevens zijn aangeleverd door de instanties die de vrouw hebben begeleid. Sinds 2015 houdt Fiom deze gegevens bij. Tot nu toe publiceerde Fiom: [de LATAR 2015-2017](#), [de LATAR 2018](#) en [de LATAR 2019](#). Voor u ligt nu de registratie van 2020.

Sinds de adoptiewet van 1956 is het wettelijk mogelijk om bij een onbedoelde zwangerschap het kind af te staan ter adoptie. Hoeveel vrouwen er in Nederland sindsdien hun kind hebben afgestaan is niet precies te achterhalen, schattingen liggen rond de 15.000. De piek in het aantal keren dat afstand is gedaan ter adoptie ligt eind jaren zestig, begin jaren zeventig bij 1000 tot 1200 keer per jaar.

Ook al weten we het aantal niet precies, we weten wel dat er vaak geen sprake was van een echte keuze. Ongehuwd moederschap was lange tijd nog een groot taboe in Nederland en heel wat vrouwen werden onder druk gezet hun kind af te staan (Kok et al., 2017). De verhalen van afstandsmoeders die vanaf eind jaren '80 naar buiten kwamen hebben de begeleiding in de huidige tijd sterk beïnvloed. De nadruk ligt nu op het zo goed mogelijk steunen van de vrouw – en de biologische vader indien betrokken – bij het maken van de voor haar of hen juiste keuze. Daarbij is het heel belangrijk alle benodigde informatie te geven over de gevolgen van afstand ter adoptie voor ouder(s) en kind en over mogelijke alternatieve keuzes. De informatie uit de LATAR draagt bij aan het optimaliseren van deze kennis over afstand ter adoptie en de begeleiding bij de keuze.

1.1 Wat is een voornemen tot afstand ter adoptie?

Als een vrouw onbedoeld zwanger is en niet zelf voor haar kind denkt te kunnen zorgen, kan ze afstand te doen ter adoptie overwegen. Dit noemen we een 'voornemen tot afstand'. Hier zijn verschillende organisaties bij betrokken die met elkaar een afstandsprotocol hanteren. De Raad voor de Kinderbescherming is verantwoordelijk voor het juiste verloop van de procedure en voor het bewaken van de planning en voortgang. Jeugdzorg is verantwoordelijk voor het kind. Fiom is door het ministerie van Volksgezondheid Welzijn en Sport aangewezen om de moeder te begeleiden bij het maken van een keuze. De biologische vader wordt hier indien mogelijk bij betrokken³.

In het afstandsprotocol zijn afspraken vastgelegd over de begeleiding en gang van zaken. Zo heeft de moeder na de bevalling een bedenktijd van drie maanden om een besluit te nemen. De baby wordt in die periode in een tijdelijk pleeggezin geplaatst. Als de moeder drie maanden na de bevalling besluit tot afstand ter adoptie gaat de baby naar aspirant-adoptieouders. Deze ouders kunnen als ze een jaar voor het kind gezorgd hebben de adoptie aanvragen. De afstand ter adoptie is pas wettig als de adoptie is uitgesproken door de rechter. Tot die tijd kan de moeder er nog op terugkomen. Als ze dat doet, zal de Raad voor de Kinderbescherming de situatie onderzoeken en een advies schrijven

³ Voor de leesbaarheid en omdat de biologische vader vaak niet betrokken is bij het besluit tot afstand, spreken we in het vervolg voornamelijk over 'vrouwen'. Zie voor meer informatie over de biologische vader 'Resultaten. 2.4 Wat is bekend over de biologische vader van het kind?'

aan de Rechtbank over wat te doen. De rechter beslist, waarbij het belang van het kind centraal staat.

In de LATAR wordt een situatie als een voornemen tot afstand beschouwd als moeders – en indien betrokken vaders - gedurende een bepaalde tijdspanne overwegen om hun kind af te staan ter adoptie. Als een vrouw na één gesprek op grond van de informatie die ze krijgt besluit geen afstand te doen wordt dit niet gezien als een voornemen tot afstand en dus niet opgenomen in de LATAR. Als een vrouw meerdere gesprekken heeft over het al dan niet afstaan van haar kind is dat een voornemen tot afstand en wordt het opgenomen in de LATAR.

1.2 Vraagstelling LATAR

De volgende vraag staat centraal in de LATAR 2020:

Wat zijn de omstandigheden en motieven van vrouwen die overwegen of besluiten hun kind af te staan ter adoptie in het jaar 2020?

Daarbij zijn de volgende deelvragen gehanteerd:

1. Hoe vaak komt het voornemen afstand ter adoptie voor in Nederland?
2. Wat zijn de sociaal-demografische kenmerken van de vrouwen die overwegen of besluiten hun kind af te staan ter adoptie?
3. Wat zijn de omstandigheden en motieven die ertoe leiden dat de vrouw besluit afstand te doen ter adoptie?
4. Wat is bekend over de biologische vader van het kind?

1.3 Methodes

In de LATAR wordt via een digitale vragenlijst informatie over de voornemens tot afstand ter adoptie in Nederland opgehaald. De vragenlijst bestaat uit ruim 40 items, betreffende de aanmelding en het stadium van de zwangerschap, gegevens over de moeder, omstandigheden en motieven, de biologische vader, het kind en de uiteindelijke keuze. De hulpverleners die de cliënten begeleiden hebben bij hun keuze vullen de vragenlijsten in. Alle gegevens zijn geanonimiseerd aangeleverd.

Voor het invullen van de digitale vragenlijst benadert Fiom de instanties die de moeder volgens het afstandsprotocol in deze situatie begeleiden (Raad voor de Kinderbescherming et al., 2019): de eigen hulpverleners van Stichting Fiom, de grootstedelijke Fiom-bureaus (Amsterdam, Utrecht) en Siriz. Sinds 2018 levert Stichting Beschermd Wieg tevens informatie aan. Beschermd Wieg is geen protocolpartner maar begeleidt sinds 2016 ook een aantal vrouwen met voornemen tot afstand. Daarnaast haalt Fiom gegevens op bij de Raad voor de Kinderbescherming, omdat die betrokken is bij elk geval waarin een baby geboren wordt en in het gezag voorzien moet worden. De Raad levert informatie over de situaties waarbij de moeder die afstand overweegt geen begeleiding van Fiom, Siriz of Beschermd Wieg wilde.

Het rapport is beschrijvend van aard. Beschrijvende statistiek is uitgevoerd met behulp van de computersoftware SPSS en Excel.

1.4 Limitaties onderzoek

De informatie uit de LATAR komt niet van de betreffende vrouwen zelf. De lijst wordt ingevuld door de hulpverlener of begeleider. Dit betekent dat met name de genoemde omstandigheden en motieven die leiden tot het voornemen tot afstand ter adoptie geen exacte weergave zijn van hoe de vrouw dit zelf ziet.

De gegevens van 2020 betreffen de vrouwen met een voornemen tot afstand ter adoptie die in dat jaar zijn aangemeld. Het stadium van de zwangerschap bij aanmelding verschilt, hetgeen betekent dat de geboorte van de baby in dat jaar kan zijn maar soms ook in het er op volgende jaar. Elk jaar wordt in de nieuwe LATAR rapportage de meest recente informatie verwerkt, waardoor de cijfers per rapport iets kunnen verschillen. De gegevens van 2020 zijn verzameld in de periode februari tot mei 2021. Soms is er ten tijde van het ophalen van de gegevens nog niet duidelijk wat de vrouw besloten heeft. In deze gevallen staat er bij de keuze 'onbekend'.

Totdat de adoptie officieel door de rechter is uitgesproken is het besluit tot afstand ter adoptie nog niet definitief. De adoptie kan pas door de adoptieouders aangevraagd worden nadat ze een jaar voor het kind gezorgd hebben. Een heel enkele keer komt een vrouw toch voor de wettelijke adoptie terug op haar besluit. Dit kan betekenen dat de afstand ter adoptie niet doorgaat. Deze informatie is niet altijd bij Fiom bekend en is dus ook niet in deze registratie opgenomen. De hier gepresenteerde gegevens moeten in dat licht gezien worden.

De registratie betreft alleen de vrouwen met wie contact is geweest door een organisatie. Zo zijn vrouwen wier kind te vondeling is gelegd niet opgenomen in de LATAR, ook al is hun kind geadopteerd. Dit betreft gemiddeld 1 à 2 kinderen per jaar (NIDAA, 2020).

Resultaten

In dit hoofdstuk belichten we de registratiegegevens betreffende het jaar 2020 aan de hand van de onderzoeksvragen.

2.1 Cijfers voornemens afstand ter adoptie

In 2020 overwegen 77 vrouwen – en indien betrokken de biologische vaders – hun kind af te staan ter adoptie. Een onbedoeld zwangere vrouw met een voornemen tot afstand ter adoptie heeft drie opties: zelf voor het kind zorgen, het kind afstaan ter adoptie, of een (netwerk)pleegplaatsing. Abortus is voor de vrouwen met een voornemen tot afstand doorgaans geen overweging: óf de zwangerschap is te ver gevorderd, óf ze hebben al besloten geen abortus te willen. In Tabel 1 staat een overzicht van de gemaakte keuzes bij een voornemen tot afstand ter adoptie.

Tabel 1

De gemaakte keuzes bij een voornemen tot afstand ter adoptie in 2020 (N=77)

Keuze	2020	%
Zelf zorgen	46	59.7
Afstand ter adoptie	19	24.7
(Netwerk)pleegplaatsing	7	9.1
Baby overleden	2	2.6
Anders/onbekend ¹	3	3.9
Totaal	77	100

¹ Belangrijke reden voor 'onbekend' is dat de vrouw ten tijde van het verzamelen van de gegevens nog in de besluitvormingsfase zit of dat ze het contact met de instelling heeft verbroken.

Tabel 1 laat zien dat de meerderheid van de 77 vrouwen die in 2020 het voornemen tot afstand ter adoptie hebben hier uiteindelijk van af ziet. Ruim de helft van de vrouwen besluit om toch zelf voor haar kind te gaan zorgen (59.7%), zeven vrouwen kiezen voor een (netwerk)pleegplaatsing (9.1%). In totaal kiezen 19 vrouwen er na een bedenkerperiode voor om hun kind af te staan ter adoptie (24.7%).

Tabel 2 toont door welke instanties de vrouwen begeleid zijn.

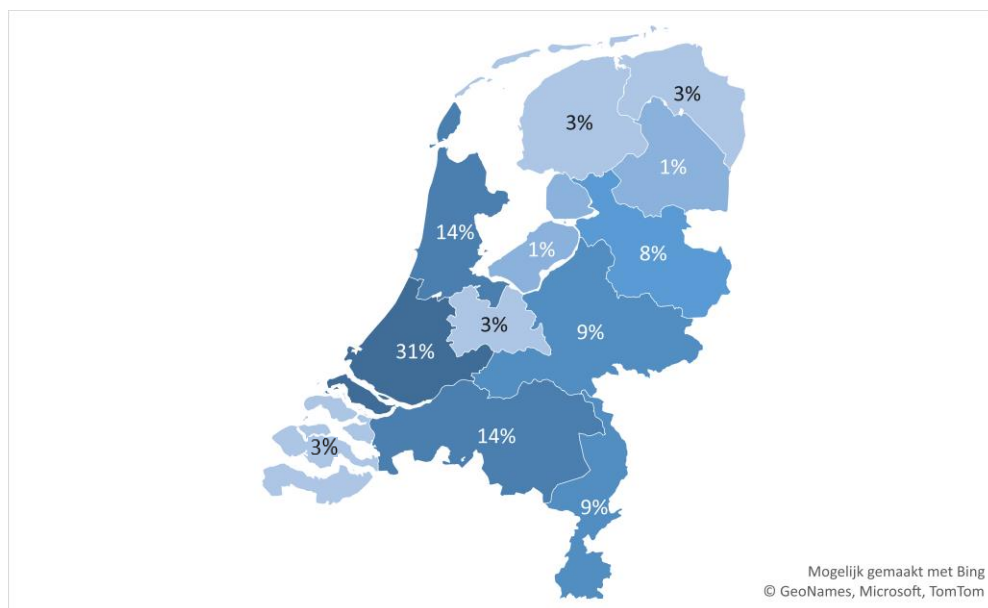
Tabel 2**De begeleidende instanties van de vrouwen met voornemen tot afstand ter adoptie 2020 (N=77)**

Begeleidende instantie	2020	%
Stichting Fiom	51	66.2
Fiom grote steden ¹	5	6.5
Siriz	2	2.6
Raad voor de Kinderbescherming ²	3	3.9
Stichting Beschermd Wieg (BW)	16	20.8
Totaal	77	100

¹ Dit betreft Fiom Amsterdam en Fiom Utrecht. Stichting Fiom is de landelijke Fiom-organisatie.

² De Raad voor de Kinderbescherming levert alleen gegevens voor de LATAR over die situaties waarbij geen medewerker van Fiom, Siriz of Stichting Beschermd Wieg betrokken was.

De meeste vrouwen met een voornemen tot afstand wonen in het Westen van Nederland, zie Figuur 1 (zie ook Tabel A in de bijlage).

Figuur 1. Provincie waar de vrouw woonde ten tijde van het voornemen tot afstand ter adoptie in 2020

2.1.1 Toch geen afstand ter adoptie

Veel vrouwen maken uiteindelijk een andere keuze dan afstand ter adoptie. Over het jaar 2020 is onderzocht wat volgens de hulpverleners de redenen zijn om van afstand ter adoptie af te zien en toch zelf voor het kind te gaan zorgen, zie Tabel 3.

Tabel 3

Meest genoemde redenen om toch zelf voor kind te gaan zorgen

<ul style="list-style-type: none">▪ Steun van ouder(s) of netwerk▪ Ervaart (toch) band met kind▪ Praktische hulp▪ Biologische vader betrokken en steunend

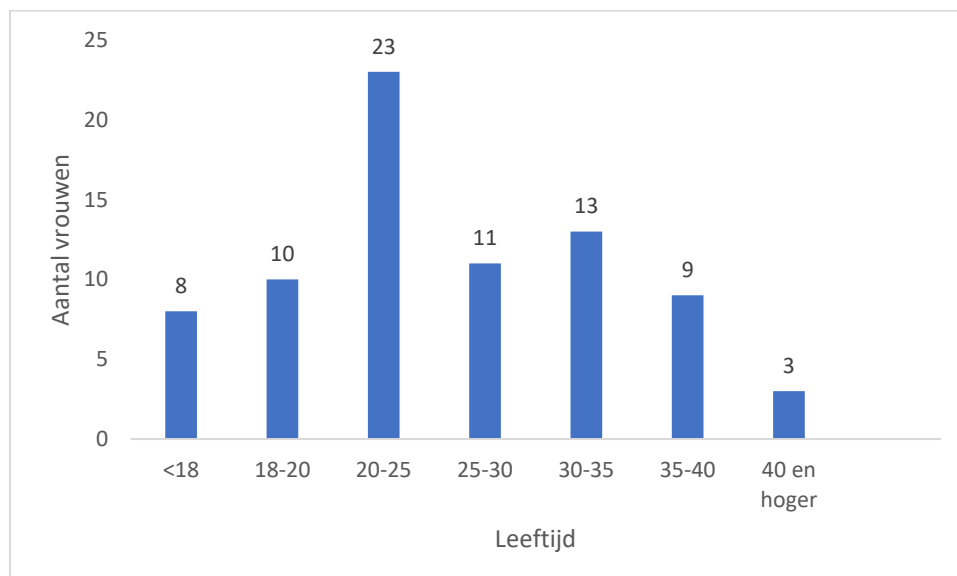
Meer dan de helft van de vrouwen met een voornemen tot afstand is zelf voor haar kind gaan zorgen. Belangrijkste redenen hiervoor zijn dat ze (toch) steun van hun ouders of netwerk krijgen, dat ze (toch) een band met het kind ervaren en dat er praktische hulp is. Vaak wordt het idee om het kind af te staan ingegeven door de eerste schrik van de ontdekking van de onbedoelde zwangerschap en het gevoel dat een kind niet in het leven past. Na verloop van tijd kan er rust komen en het inzicht dat er toch meer mogelijk is. Het alsnog aan ouders of vrienden vertellen kan een doorbraak geven, met name als de reactie positiever is dan verwacht. Ook veranderen de gevoelens van de moeder dikwijls na de bevalling en komt ze daarom terug op haar voornemen.

2.2 Sociaal-demografische kenmerken

De sociaal-demografische gegevens geven we weer voor de hele groep vrouwen met een voornemen tot afstand (N=77) én we zoomen in op de vrouwen die besluiten tot afstand ter adoptie van hun kind (N=19).

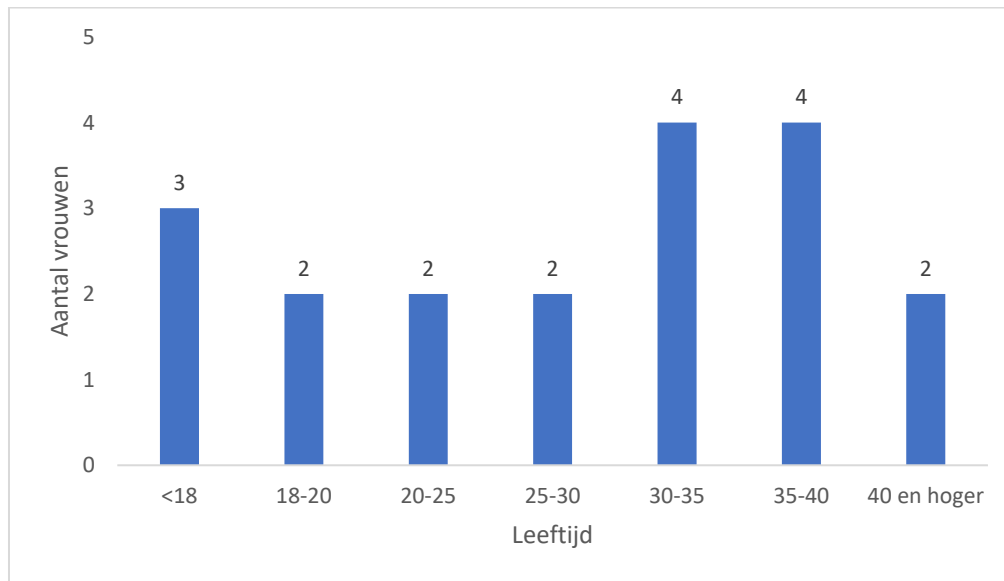
2.2.1 Leeftijd

Figuur 2 laat de leeftijd zien van de vrouwen met een voornemen tot afstand ter adoptie in 2020. De jongste vrouw met een voornemen tot afstand is 14 jaar, de oudste is 45 jaar en de gemiddelde leeftijd is 26 jaar (SD=7.6) (zie ook Tabel B in de bijlage).

Figuur 2. Leeftijd vrouwen met een voornemen tot afstand in 2020 (N=77)

Figuur 3 geeft de leeftijd weer van de vrouwen die besluiten tot afstand ter adoptie in 2020. De jongste is 15 jaar, de oudste is 43 jaar en de gemiddelde leeftijd is 29 jaar (SD=9.0) (zie ook Tabel C in de bijlage).

Figuur 3. Leeftijd vrouwen die besluiten tot afstand ter adoptie in 2020 (N=19)

In 2020 hebben acht onbedoeld zwangere meisjes van onder de 18 jaar een voornemen tot afstand. Daarvan gaan vier meisjes toch zelf voor hun kind zorgen, kiest één meisje voor pleegplaatsing en drie voor afstand ter adoptie⁴.

2.2.2 Migratieachtergrond

Van de 77 vrouwen die in 2020 een voornemen hebben tot afstand heeft bijna de helft een migratieachtergrond (49.4%): zij zijn óf zelf in een ander land geboren, of (één van) hun ouders. Tabel 4 laat zien welke migratieachtergrond dit betreft. Daarnaast hebben 33 vrouwen geen migratieachtergrond (42.9%) en is de achtergrond van zes vrouwen niet bekend.

⁴ Omdat het doen van afstand van een baby een ingrijpende beslissing is waarvan een minderjarige wellicht niet alle gevolgen kan overzien, is door de samenwerkingspartners rond het afstandsprotocol in 2011 afgesproken dat een minderjarige moeder in principe geen afstand ter adoptie zal doen. Uitzonderingen blijven mogelijk als de situatie daar om vraagt (Raad voor de Kinderbescherming et al., 2019).

Tabel 4**Migratieachtergrond van de vrouwen met voornemen afstand ter adoptie in 2020 (N=38)**

Land	2020	%
Polen	7	18.4
Turkije	4	10.5
Marokko	4	10.5
Somalië	3	7.9
Overige ¹	20	52.7
Totaal	38	100

¹ Alle landen waar <3 vrouwen hun achtergrond hebben.

Van de 19 vrouwen die in 2020 besluiten tot afstand hebben zeven vrouwen een migratieachtergrond (36.8%) en negen vrouwen een Nederlandse achtergrond (47.4%), van drie vrouwen is de achtergrond onbekend. Van de zeven vrouwen met een migratieachtergrond komen er drie uit Polen, de andere vier komen uit Duitsland, Letland, Marokko en Litouwen.

2.2.3 Burgerlijke staat en woonsituatie

Tabel 5 geeft een overzicht van de burgerlijke staat. Bijna twee derde van de vrouwen met een voornemen tot afstand ter adoptie in 2020 is alleenstaand (62.3%). Van de vrouwen die afstand doen ter adoptie is ongeveer de helft alleenstaand (52.6%).

Tabel 5**Burgerlijke staat bij voornemen (N=77) en besluit tot afstand ter adoptie (N=19) in 2020**

Burgerlijke staat	Voornemen afstand	%	Besluit afstand	%
Alleenstaand	48	62.3	10	52.6
Partner, niet samenwonend	15	19.5	3	15.8
Gehuwd/samenwonend	12	15.6	6	31.6
Onbekend	2	2.6	0	0.0
Totaal	77	100	19	100

De meeste vrouwen die in 2020 afstand ter adoptie overwegen wonen zelfstandig (58.4%), dit geldt ook voor de vrouwen die besluiten tot afstand (73.7%), zie Tabel 6. Van de drie vrouwen met een voornemen tot afstand die in de opvang wonen en van de drie vrouwen die bij familie, kennis of vriendin wonen heeft niemand besloten tot afstand ter adoptie.

Tabel 6**Woonsituatie bij voornemen (N=77) en besluit (N=19) tot afstand er adoptie in 2020**

Woonsituatie	Voornemen tot afstand	%	Besluit tot afstand	%
Bij ouders	21	27.3	4	21.1
Zelfstandig	45	58.4	14	73.7
In opvang	3	3.9	0	0.0
Bij vriendin/kennis/familie	3	3.9	0	0.0
Anders/onbekend	5	6.5	1	5.2
Totaal	77	100	19	100

2.2.4 Religie

Bij één op de 5 vrouwen met een voornemen tot afstand ter adoptie speelt religie een rol bij hun besluit (22.1%). Voor de vrouwen die kiezen voor afstand ter adoptie in 2020 speelt religie een rol bij één van de 19 vrouwen. Bij de overige 18 vrouwen leidt de religieuze achtergrond dus niet tot het afstaan van hun kind.

Tabel 7**Rol religie bij voornemen (N=77) en besluit (N=19) tot afstand er adoptie in 2020**

Rol religie ja/nee	Voornemen tot afstand	%	Besluit tot afstand	%
Religie speelt een rol	17	22.1	1	5.3
Religie speelt geen rol	60	77.9	18	94.7
Totaal	77	100	19	100

Tabel 8**Religieuze achtergrond bij voornemen (N=77) en besluit (N=19) tot afstand ter adoptie in 2020**

Religie	Voornemen tot afstand	%	Afstand ter adoptie	%
Islam	11	14.3	1	5.3
Christendom	5	6.5	0	0.0
Jehova's getuigen	1	1.3	0	0.0
Religie speelde geen rol	60	77.9	18	94.7
Totaal	77	100	19	100

2.2.5 Eerdere kinderen

Van de onbedoeld zwangere vrouwen met een voornemen tot afstand heeft ruim twee derde geen eerdere kinderen (70.1%) en minder dan één derde wel (27.3%) (zie Tabel 9). Van de vrouwen die besluiten tot afstand ter adoptie heeft iets meer dan de helft eerdere kinderen (52.6%).

Tabel 9***Al dan niet eerdere kinderen bij voornemen (N=77) en besluit (N=19) tot afstand ter adoptie in 2020***

Eerdere kinderen	Voornemen tot afstand	%	Afstand ter adoptie	%
Ja	21	27.3	10	52.6
Nee	54	70.1	9	47.4
Onbekend	2	2.6	0	0.0
Totaal	77	100	19	100

2.3 Omstandigheden en motieven

Tabel 10 geeft een beeld van de omstandigheden en motieven die volgens de hulpverleners een rol spelen bij de voornemens tot afstand ter adoptie. De meest genoemde redenen zijn het zichzelf niet in staat achten tot het grootbrengen van een kind (72.7%) en de overtuiging dat het kind een beter leven heeft bij adoptieouders (72.7%). Hieruit blijkt dat bij veel vrouwen een gevoel van onvermogen meespeelt in de overweging haar kind af te staan.

Het daarna meest genoemde motief om afstand te overwegen is de late ontdekking van de zwangerschap: dit is bij 68.6% van de vrouwen met een voornemen tot afstand aangekruist. De meerderheid van de vrouwen ontdekt de zwangerschap bij een zwangerschapsduur van 20 weken of meer (zie 'Stadium zwangerschap bij ontdekking en bij aanmelding').

Op nummer vier staat het gebrek aan inkomen, woning en middelen. Dit wordt in bijna de helft van de situaties aangegeven (49.4%) en is dus belangrijke reden om afstand te overwegen. Dit sluit aan bij een van de belangrijkste redenen dat vrouwen uiteindelijk afzien van afstand, namelijk dat zij toch steun ontvangen vanuit hun omgeving.

Tabel 10**Meest genoemde motieven voornemen tot afstand ter adoptie in 2020 (N=77)**

Motieven	Aantal keer ingevuld	% van totaal
Acht zichzelf niet in staat	56	72.7
Denkt dat kind beter leven heeft bij adoptieouders	56	72.7
Zwangerschap laat ontdekt	53	68.8
Geen inkomen/woning/middelen	38	49.4
Wil huidige manier van leven niet opgeven	36	46.8
Geen betrokkenheid van de biologische vader	34	44.2
Heeft geen kinderwens (meer)	29	37.7
Recent belastende thuissituatie	29	37.7
Te jong	28	36.4
Geen sociaal netwerk	26	33.8
Schaamte, schande, geheimhouding (m.u.v. dreiging eerwraak /verstoting)	26	33.8
Ervaart geen band/gevoelens	25	32.5
Psychische / psychiatrische problematiek	19	24.8
Moeilijke jeugd gehad	18	23.4
Zorg eerdere kinderen zwaar of door anderen	18	23.4

Bij de vrouwen die besluiten tot afstand ter adoptie staat bovenaan dat ze denken dat hun kind een beter leven heeft bij adoptieouders; dit is ingevuld voor alle 19 vrouwen, dus voor 100%. De daarna volgende belangrijkste redenen om afstand te doen zijn dat ze zichzelf niet in staat acht (73.7%) en dat ze geen kinderwens (meer) heeft (73.7%). Ook is vaak aangegeven dat ze haar huidige manier van leven niet wil opgeven (68.4%) en geen band/gevoelens ervaart (63.2%) (zie Tabel D in de bijlage).

2.3.1 Geheimhouding

In 2020 is er sprake van geheimhouding bij iets minder dan de helft van de voornemens tot afstand, namelijk bij 33 van de 77 vrouwen (42.9%), zie Tabel 11. Bij sommigen geldt de geheimhouding voor de gehele omgeving (24.7%), bij anderen voor een deel, bij hen is het voornemen tot afstand bij een of meerdere naasten bekend en is het voor de rest van de omgeving geheim (18.2%).

Tabel 11**Geheimhouding bij de voornemens afstand in 2020 (N=77)**

	Aantal	%
Volledige geheimhouding	19	24.7
Gedeeltelijke geheimhouding	14	18.2
Geen geheimhouding	43	55.8
Onbekend	1	1.3
Totaal	77	100

In Tabel 12 is te zien dat iets meer dan de helft van de vrouwen met een voornemen tot afstand waarbij er sprake is van geheimhouding toch zelf voor het kind is gaan zorgen (51.5%). In de eerste periode na aanmelding lijkt het gevaarlijk of ingewikkeld als de familie of omgeving op de hoogte raakt, maar in een later stadium blijkt het toch mogelijk hen erbij te betrekken of de komst van het kind bekend te maken. Ongeveer één op de drie vrouwen waarbij geheimhouding speelt kiest voor afstand ter adoptie (30.3%), waardoor de geheimhouding in stand kan blijven. Uit de LATAR blijkt dat 10 van de 19 vrouwen die in 2020 afstand ter adoptie doen van hun kind dat doen onder (gedeeltelijke) geheimhouding (52.6%).

Tabel 12

De gemaakte keuzes bij voornemens tot afstand ter adoptie waarbij geheimhouding speelt (N=33)

Mate van geheimhouding	Afstand ter adoptie	(Netwerk) pleegplaatsing	Zelf zorgen	Anders of onbekend	Totaal
Volledige geheimhouding	5	1	10	3	19
Gedeeltelijke geheimhouding	5	1	7	1	14
Totaal	10	2	17	4	33
	30.3%	6.1%	51.5%	12.1%	100%

2.3.2 Redenen voor geheimhouding

Voor een groot deel van de vrouwen die geheimhouding nodig vinden is schaamte een belangrijke reden (81.8%, zie Tabel 13). Ook spelen angst voor verstoting (42.4%) en angst voor geweld (18,2%) een rol. Daarnaast is genoemd: willen zo weinig mogelijk geconfronteerd worden met het bestaan van dit kindje, partner schaamt zich, vriend mag het niet weten, wil het voor zichzelf houden en willen niet beïnvloed worden in hun keuze door familieleden.

Tabel 13

Frequentie redenen genoemd voor geheimhouding bij de voornemens afstand waarbij geheimhouding speelt (N=33)

	Aantal keer aangekruist	% van totaal
Schaamte	27	81.8
Angst voor verstoting	14	42.4
Angst voor geweld	6	18.2
Angst voor eerwraak	4	12.1

2.3.2 Stadium zwangerschap bij ontdekking en bij aanmelding

In 2020 ontdekken minimaal⁵ 18 vrouwen met een voornemen tot afstand de zwangerschap als ze 30 weken of meer zwanger zijn (23.4%), waarvan vijf vrouwen vlak voor of tijdens de bevalling (6.5%). Van de 19 vrouwen die in 2020 besluiten tot afstand bemerken vijf vrouwen de zwangerschap als ze 30 weken of meer zwanger zijn (26.4%), waarvan één vlak voor of tijdens de bevalling, zie Tabel 14.

⁵ 'Minimaal', omdat van een deel van de vrouwen (6.3%) niet bekend is wanneer ze de zwangerschap ontdekten.

Tabel 14

Stadium zwangerschap bij ontdekking betreffende voornemen (N=77) en besluit (N=19) tot afstand ter adoptie in 2020

Ontdekking zwangerschap bij:	Voornemen tot afstand	%	Besluit tot afstand	%
< 20 weken gepland zwanger	6	7.8	3	15.8
< 20 weken ongepland zwanger	15	19.5	3	15.8
20 - 25 weken	18	23.3	3	15.8
25 - 30 weken	16	20.8	3	15.8
30 - 35 weken	8	10.4	1	5.3
35 - 40 weken	5	6.5	3	15.8
Vlak voor/bij start bevalling	5	6.5	1	5.3
Onbekend	4	5.2	2	10.4
Totaal	77	100	19	100

Het laat ontdekken van een zwangerschap roept vooroordelen en afwijzing op uit de omgeving. Voor veel mensen is het niet voor te stellen dat iemand de zwangerschap niet in de gaten heeft. Toch gebeurt dit enkele tientallen vrouwen per jaar. Exacte gegevens hierover zijn niet bekend, maar uit een Duits onderzoek blijkt dat één op de 2455 vrouwen de zwangerschap pas ontdekt tijdens de bevalling (Wessel et al., 2002). Dit zouden in Nederland ongeveer 70 vrouwen per jaar zijn.

Een late ontdekking van de zwangerschap kan een reden zijn om afstand ter adoptie te overwegen. Tegelijk leidt het lang niet altijd tot die keuze. Van de 18 vrouwen in 2020 met voornemen tot afstand ter adoptie waarvan we weten dat ze de zwangerschap ontdekten toen ze 30 weken of meer zwanger waren, doen er vijf afstand ter adoptie (27.8%). Van de vijf vrouwen die de zwangerschap pas ontdekken vlak voor of bij de start van de bevalling, doet er één afstand ter adoptie (20%). De vrouwen die geen afstand doen komen in de periode na de schok van de ontdekking, terug op hun voornemen.

2.3.3 Te laat voor een zwangerschapsafbreking

Veel vrouwen die in 2020 afstand ter adoptie overwegen ontdekken de zwangerschap als zij 20 weken of meer zwanger zijn (67.5%, $n=52$). Van degenen die besluiten tot afstand ter adoptie ontdekken 11 vrouwen de zwangerschap bij 20 weken of meer (57.9%). Voor het merendeel van deze vrouwen is de abortusgrens gepasseerd.

2.3.4 Stadium zwangerschap bij aanmelding

Tabel 15 laat zien dat in 2020 de zwangerschap vaak al ver gevorderd is als de vrouwen aangemeld worden bij de begeleidende instantie. De zwangerschap ontdekken leidt niet altijd meteen tot een aanmelding. Het kost tijd om aan het idee te wennen. Soms is er nog een periode van ontkenning en is er moed voor nodig om met de zwangerschap naar buiten te komen. Meer dan de helft van de vrouwen met een voornemen tot afstand is aangemeld bij een zwangerschap van 30 weken of meer (57.1%). In 2020 komt de aanmelding van meer dan een kwart van de vrouwen pas tijdens of na de bevalling (27.2%). Vaak is er dus spoed geboden bij de begeleiding.

Tabel 15

Stadium zwangerschap bij aanmelding hulpverlenende instantie betreffende voornemen (N=77) en besluit (N=19) tot afstand er adoptie in 2020

Aanmelding bij zwangerschap van:	Voornemen tot afstand	%	Besluit tot afstand	%
< 20 weken	8	10.4	0	0.0
20 - 25 weken	10	13.0	1	5.3
25 - 30 weken	15	19.5	2	10.5
30 - 35 weken	14	18.2	1	5.3
35 - 40 weken	9	11.7	4	21.1
Tijdens of na de bevalling	21	27.2	11	57.8
Totaal	77	100	19	100

Van de 20 vrouwen die in 2020 besluiten tot afstand ter adoptie zijn de percentages nog iets hoger dan bij de voornemens: 16 vrouwen zijn aangemeld bij een zwangerschap van 30 weken of meer (84.2%). Van meer dan de helft komt de aanmelding pas tijdens of na de bevalling (57.8%).

2.4 Wat is bekend over de biologische vader van het kind?

2.4.1 Betrokkenheid van de biologische vader

De biologische vader van het kind heeft in principe recht op inspraak in de besluitvorming. Daarom spannen de betrokken instanties zich in om hem hierbij te betrekken. Ook de rechtbank kan druk uitoefenen of zelfs eisen dat de naam van de biologische vader bekend wordt en dat hij op de hoogte gesteld wordt. Toch lukt dat niet altijd. Soms weet een vrouw de naam van de biologische vader niet of wil ze per se niet dat hij op de hoogte is van de zwangerschap en geeft ze zijn naam niet. Er kan sprake zijn van geweld of bedreiging of de vrouw kan zwanger zijn van een ander dan haar partner. Het wel of niet betrekken van de biologische vader is een belangrijk onderwerp van gesprek tijdens de begeleidingsgesprekken.

Uit de LATAR 2020 blijkt dat 11 van de moeders met voornemen tot afstand aangeeft dat ze niet weet wie de biologische vader is (14.3%). Bij de meeste situaties is wel bekend wie de vader is, bij de moeder en deels ook bij de begeleiding (85.7%), zie Tabel E in de bijlage. Ruim één op de drie biologische vaders is niet op de hoogte van het voornemen tot afstand ter adoptie (36.4%), zie Tabel 16.

Tabel 17 laat zien dat de meerderheid van de biologische vaders niet betrokken is bij het voornemen tot afstand ter adoptie (59.7%). Dit betreft naast de biologische vaders die niet op de hoogte zijn ook degenen die wel ingelicht zijn maar niet betrokken kunnen, mogen of willen zijn.

Tabel 16

De biologische vader is wel/niet op de hoogte van het voornemen tot afstand ter adoptie (N=77) en van het besluit tot afstand (N=19) in 2020

De biologische vader is:	Voornemen afstand ter adoptie	%	Besluit afstand ter adoptie	%
Op de hoogte	45	58.4	14	73.7
Niet op de hoogte	28	36.4	5	26.3
Onbekend	4	5.2	0	0.0
Totaal	77	100	19	100

Tabel 17

Betrokkenheid van de biologische vader bij het voornemen tot afstand (N=63) en het besluit tot afstand ter adoptie (N=20) in 2020

De biologische vader is:	Voornemen tot afstand ter adoptie	%	Besluit tot afstand ter adoptie	%
Betrokken	26	33.8	7	36.8
Niet betrokken	46	59.7	12	63.2
Onbekend	5	6.5	0	0.0
Totaal	77	100	19	100

Bij de situaties waarin de vrouw besluit tot afstand ter adoptie is driekwart van de biologische vaders op de hoogte van de zwangerschap en het voornemen tot afstand ter adoptie (73.7%), zie Tabel 16. De meerderheid van de biologische vaders is niet betrokken bij het besluit tot afstand ter adoptie (63.2%), zie Tabel 17.

Referenties

- Kok, J., Boomen, N., van den Dane, J., Hilevych, Y., Hoedemaeckers, J., en Walhout, E. (2017). *Beklemd in de scharnieren van de tijd. Beleid, praktijk en ervaringen van afstand ter adoptie door niet-gehuwde moeders in Nederland tussen 1956 en 1984*. Nijmegen: Radboud Universiteit - Radboud group for historical demography and family history, WODC. Opgehaald van: <https://www.wodc.nl/onderzoeksdatabase/2707-onderzoek-afstandmoeders.aspx>
- NIDAA (2020). Nederlands Instituut voor de Documentatie van Anoniem Afstanddoen. Opgehaald van: <https://www.nidaa.nl/>
- Raad voor de Kinderbescherming, Jeugdzorg Nederland, Stichting Fiom, en Siriz (2019). *Protocol Afstand ter Adoptie 2019*. Den Haag: Ministerie van Justitie en Veiligheid. Opgehaald van https://fiom.nl/sites/default/files/protocol-afstand-ter-adoptie-2019_0.pdf
- Wessel, J., Endrikat, J., en Buscher, U. (2002). Frequency of denial of pregnancy: results and epidemiological significance of a 1-year prospective study in Berlin. *Acta Obstet Gynecol Scand*, 81(11), 1021-1027.

Bijlagen

Tabel A

Provincie waar de vrouw woonde ten tijde van het voornemen tot afstand ter adoptie in 2020 (N=77)

Provincie	2020	%
Groningen	2	2.6
Friesland	2	2.6
Drenthe	1	1.3
Overijssel	6	7.8
Gelderland	7	9.1
Utrecht	2	2.6
Flevoland	1	1.3
Noord-Holland	11	14.3
Zuid-Holland	24	31.1
Zeeland	2	2.6
Noord-Brabant	11	14.3
Limburg	7	9.1
Onbekend	1	1.3
Totaal	77	100

Tabel B

Leeftijd van de vrouwen met een voornemen tot afstand ter adoptie in 2020 (N=77)

Leeftijd	2020	%
<18	8	10.4
18 en 19	10	13.0
20 - 25	23	29.8
25 - 30	11	14.3
30 - 35	13	16.9
35 – 40	9	11.7
40 of ouder	3	3.9
Totaal	77	100

Tabel C***Leeftijd van de vrouwen die hun kind hebben afgestaan in 2020 (N=19)***

Leeftijd	2020	%
<18	3	15.8
18 en 19	2	10.5
20 - 25	2	10.5
25 - 30	2	10.5
30 - 35	4	21.1
35 – 40	4	21.1
40 of ouder	2	10.5
Totaal	19	100

Tabel D***Meest genoemde motieven tot afstand betreffende de vrouwen die besluiten tot afstand ter adoptie in 2020 (N=19)***

	Afstand ter adoptie (N=19)	% van totaal
Denkt dat kind beter leven heeft bij adoptieouders	19	100.0
Acht zichzelf niet in staat	14	73.7
Heeft geen kinderwens (meer)	14	73.7
Wil haar huidige manier van leven niet opgeven	13	68.4
Ervaart geen band / gevoelens	12	63.2
Zwangerschap laat ontdekt	11	57.9
Zorg eerdere kinderen zwaar of door anderen	9	47.4
Geen betrokkenheid biologische vader	7	36.8
Geen inkomen / woning / middelen	7	36.8
Psychische / psychiatrische problematiek	6	31.6
Recent belastende thuissituatie	6	31.6
Schaamte, schande, geheimhouding (muv dreiging eerwraak / verstoting)	5	26.3

Tabel E***Is de biologische vader bekend bij de voornemens tot afstand (N=77) en besluiten tot afstand in 2020 (N=19)***

De biologische vader is:	Voornemen tot afstand	%	Besluit tot afstand	%
Bekend bij de moeder én de begeleider	25	32.5	6	31.6
Bekend bij de moeder en niet bij de begeleider	41	53.2	12	63.1
Hij is niet bekend	11	14.3	1	5.3
Totaal	77	100	19	100